

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

לפני כבוד השופט הבכיר שאהר אטרש – אב"ד
כבוד השופט ערפאת טאהא
כבוד השופטת תמר נסים שי

המערערים בעמ"ש 13858-06-20 פלוני
המשיבים בעמ"ש 6588-07-20: ע"י ב"כ עוה"ד ירון גרוס

נגד

המשיב בעמ"ש 13858-06-20 פלוני
המערער בעמ"ש 6588-07-20: ע"י ב"כ עוה"ד עידית מילט בר-עוז

ערעור על פסק דינו של בית משפט לענייני משפחה (כב' השופט מ. שדאפנה) בתמ"ש 60141-07-17, תמ"ש 53278-06-17, תמ"ש 10489-07-17, תמ"ש 10854-07-17 ובתמ"ש 10539-07-17 שניתן ביום 21.5.2020

פסק דין (גרסה המותרת לפרסום)

השופט ש' אטרש:

לפנינו שני ערעורים מאוחדים על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בנצרת (כב' השופט מחמוד שדאפנה) שניתן ביום 21.5.2020 בחמש תובענות (ת"ע 10489-07-17, תמ"ש 60141-07-17, ת"ע 10854-07-17, ת"ע 10539-07-17 ות"ע 53278-06-17), בגדרו דחה בית המשפט את התנגדות המערערים לבקשה לצו קיום צוואת המנוחה ... ז"ל וקיבל את בקשת המשיב לקיום צוואתה, קיבל את התנגדות המערערים לבקשה לצו קיום צוואת המנוח ... ז"ל ודחה את בקשת המשיב לקיום צוואתו, ודחה את התובענה של המערערים לסעד הצהרתי, מתן חשבונות, השבה ואכיפת הסכם שהוגשה ב- תמ"ש 60141-07-17.

רקע והליכים

1. המערערים בעמ"ש 13858-06-20, המשיבים בעמ"ש 6588-07-20 (להלן: "המערערים") והמשיב בעמ"ש 13858-06-20, המערער בעמ"ש 6588-07-20 (להלן: "המשיב") הם אחים. הוריהם המנוחים היו ברי רשות במשק חקלאי מס' ..., מכוח הסכם משבצת מיום 14.12.1997, והיו בעלי זכויות בנכסים אחרים.
2. אביהם המנוח של הצדדים, ... ז"ל (להלן: "המנוח") הותיר צוואה בכתב יד מיום 1.1.2006 במסגרתה ציווה את הבית, המשק ומקרקעין בעפולה למשיב. אביהם הלך לבית עולמו ביום 29.3.2015.
3. אמם המנוחה של הצדדים, המנוחה ... ז"ל (להלן: "המנוחה") הותירה צוואה בפני רשות - הנוטריון עו"ד ... (להלן: "הנוטריון") מיום 1.1.2010, במסגרתה הורשה את כל רכושה למשיב. אמם הלכה לבית עולמה ביום 2.12.2014. יצוין, כי ביום 3.2.2011 חתמה המנוחה על ייפוי כוח לטובת המשיב לפעול בשמה בחשבונה בקופת גמל, וחתימתה אומתה ע"י הנוטריון.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

4. ביום 15.4.2016 נפגשו ארבעת האחים וחתמו על מסמך שכותרתו "עקרונות הסכם", בגדרו הסדירו את חלוקת נכסי הוריהם המנוחים (להלן: "הסכם העקרונות" או "ההסכם").
5. ביום 17.5.2017 הגיש המשיב בקשות לקיום צוואות המנוחים; ביום 7.6.2017 הגישו המערערים התנגדות לקיום הצוואות.
6. הגרפולוג עו"ד יונתן נפתלי, שמונה בהסכמת הצדדים כמומחה מטעם בית המשפט, קבע בחוות דעתו מיום 22.3.2018, כי "קרוב מאוד לוודאי" שפרטי כתב המחלוקת (צוואת המנוח) נכתבו ע"י המנוח ו"קרוב לוודאי" שכך גם חתימת המחלוקת וכיתוב השנה 2006. המומחה השיב לשאלות הבהרה אך לא נחקר על חוות-דעתו.
7. לבקשת המערערים, מינה בית המשפט קמא את ד"ר איזבלה גרינברג כמומחית מטעם בית המשפט לבדיקת כשירותם של המנוחים (להלן: "המומחית"); המומחית הגיש שתי חוות דעת:
 - א. בחוות-דעתה מיום 14.8.2018 קבעה כי המנוחה לא הייתה כשירה מבחינה נפשית וקוגניטיבית לחתום על ייפוי הכוח מיום 3.2.2011;
 - ב. בחוות-דעתה מיום 20.12.2018 קבעה כי המנוח לא היה מסוגל לערוך צוואה ולא הייתה לו יכולת קוגניטיבית מספקת כדי להבחין בטיבה ובמשמעותה של הצוואה ובמהות החתימה.
- הצדדים לא הפנו שאלות הבהרה למומחית, והיא לא זומנה לחקירה.
8. ביום 25.3.2019 נעתר בית המשפט קמא באופן חלקי לבקשת המערערים והתיר את תיקון התנגדותם לבקשה לקיום צוואת המנוחה בנושא אופן עריכת הצוואה ע"י הנוטריון, אך לא התיר את תיקון ההתנגדות על דרך תקיפת כשירותה של המנוחה במועד עריכת הצוואה.

פסק דינו של בית המשפט קמא

9. אשר לצוואת המנוחה –
 - א. בית המשפט קמא מצא, כי התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה כנדרש בסעיף 25(ב)(3) לחוק הירושה, התשכ"ה – 1965 (להלן: "חוק הירושה") וכי הנוטריון פעל כראוי ולא נפל פגם כלשהו בעריכת הצוואה.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

- 1 ב. בית המשפט קמא נתן אמון מלא בעדויותיהם של המשיב והנוטריון, שהותירו עליו רושם
2 אמין, ושוכנע כי לא נפל כל פגם צורני בצוואה אשר מצדיק את ביטולה וכי המנוחה
3 הייתה כשירה לצוות במועד עריכת הצוואה.
4 ג. כוונתה הברורה של המנוחה הייתה כי זכויות השימוש במשק יימסרו למשיב.
5
6 ד. המשיב מוכן ומסוגל לקיים את המשק.
7
8 ה. יש להעדיף את הוראת הצוואה לפיה המנוחה מעבירה את זכויות השימוש שלה במשק
9 למשיב על פני הוראות אחרות בהסכם המשבצת.
10
11 ו. לא הובאה ראיה לכך שהמשיב נטל חלק בעריכת הצוואה; פעולותיו – הסעת אמו לצורך
12 עריכת הצוואה ותשלום שכ"ט לנוטריון – לא הגיעו לכדי מעורבות פסולה ולא פגעו
13 ברצונה החופשי של המנוחה.
14
15 10. לאור קביעותיו הנ"ל, שוכנע בית המשפט קמא כי הצוואה משקפת את רצון המנוחה ולא עלה
16 בידי המערערים להרים את הנטל להוכיח כי נפל פגם בעשיית הצוואה או בהליך אישורה.
17
18 11. אשר לצוואת המנוח -
19
20 א. בית המשפט קמא מצא, על יסוד חוות דעתו של הגרפולוג, כי התקיימו מרכיבי היסוד
21 בצוואה בכתב של המנוח כנדרש בסעיף 25(ב)(1) לחוק הירושה, וכי המנוח הוא זה
22 שחתם על הצוואה, ואף אם נפלו פגמים בצוואה (הוספת 1/1 ליד השנה 2006, ת.ז. של
23 המשיב ופרטי הגוש והחלקה), אין המדובר בפגמים היוורדים לשורשה של הצוואה
24 ואינם ניתנים לריפוי.
25
26 ב. בית המשפט קמא אימץ את חוות דעתה של המומחית וקבע כי המנוח לא היה כשיר לצוות
27 ולא ידע להבחין בטיבה של צוואה, במשמעות ובמהות החתימה ביום עריכת הצוואה,
28 ודין צוואתו להתבטל.
29
30 12. לאור קביעותיו הנ"ל, קיבל בית המשפט קמא את התנגדות המערערים ודחה את בקשת
31 המשיב לקיום צוואת המנוח.
32
33 13. אשר לתביעה לסעד הצהרתי, מתן חשבונית, השבה ואכיפת הסכם –
34 המערערים הגישו תובענה למתן סעד הצהרתי וסעדים נוספים, לרבות אכיפה, ביחס להסכם
35 העקרונות.
36

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

א. בית המשפט קמא דחה את טענתו של המשיב, כי חתם רק על החלק העליון של המסמך וכל יתר המלל הוסף לאחר מכן ע"י המערערת 1, משלא הובאה על ידו חוות דעת מקצועית התומכת בטענתו.

ב. בית המשפט קמא לא קיבל את הפרשנות שהציגו המערערים בנוגע לתוכנו של ההסכם, וסבר כי "קריאה מדוקדקת של ההסכם מעלה כי מדובר לכל היותר במסמך עקרוני ו/או הצהרת כוונות, אשר לא נתגבש לידי הסכם סופי, ברור, מפורט ומחייב" (פסקה 132 לפסק הדין). בית המשפט קמא הוסיף, כי "התמונה העולה ממכלול העדויות וחומר הראיות שהובא בפני, היא כי מדובר בהסכם עקרוני בלבד".

14. בהינתן קביעותיו הנ"ל, הגיע בית המשפט קמא לכלל מסקנה, כי להסכם העקרוני אין כל תוקף מחייב ודין תביעת המערערים דחייה.

שני הערעורים שלפנינו

15. שני הצדדים אינם משלימים עם פסק דינו של בית המשפט קמא ושניהם משיגים עליו במסגרת הערעורים עסקינן.

טענות המערערים -

16. המערערים מבקשים לקבוע, כי ההסכם העקרוני הנו הסכם תקף, ולחלופין לבטל את צוואת המנוחה.

טענות המערערים - בעניין ההסכם העקרוני

17. לטענת המערערים, אין כל עדיפות לבית המשפט קמא על פני ערכאת הערעור, משהשתית את פסק דינו על קריאת ההסכם וניתוח לשונו.

18. לטענת המערערים, ההסכם העקרוני שנחתם כדת וכדין, מרצון חופשי וללא פגמים בכריתתו, הוא הסכם תקף ובר אכיפה.

19. המערערים טוענים, כי טעה בית המשפט קמא כאשר קבע כי ההסכם איננו מחייב. לשיטתם, מדובר בהסכם מחייב – הוא חתום ע"י המשיב, והוא כפוף להשלמת פרטים ע"י המשיב שהתחייב על כך בהסכם.

20. המערערים טוענים, כי טעה בית המשפט קמא כאשר כרך את ההסכם עם התרשומת בכתב ידה של המערערת 1; לגרסתם התרשומת היא סוג של אימפלימנטציה של ההסכם העקרוני ואיננה קשורה אליו.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

21. המערערים טוענים, כי טעה בית המשפט קמא כאשר לא קבע כי ההתניה המסוימת ביותר, קרי הדירה בחיפה, תועבר למערערת 3, תניה עליה חתם המשיב בהדגשה יתירה, תוך הוספת מספר ת"ז שלו.

22. המערערים מוסיפים, כי המשיב טרח ביוזמתו להביא למעמד החתימה מסמך מבנק לאומי המפרט את זכויות המנוחים בבנק (קרוב לארבעה מיליוני שקלים), עובדה המחזקת את טענתם כי כל הצדדים ידעו שהם באים לחתום על הסכם חלוקה של הפול המשפחתי.

23. עוד טוענים המערערים, כי מדובר בהסכם מסוים ומפורט מאוד, בין יורשים, המתייחס לכלל נכסי ההורים וקובע הוראות ספציפיות וברורות אשר לאופן החלוקה בין האחים.

24. לעניין דרישת "גמירות הדעת", טוענים המערערים, כי הצדדים חוצים את מהמורת המבחן האובייקטיבי, ואפילו הסובייקטיבי. לגרסתם, המשיב היה "גמור בדעתו" לכרות את ההסכם. לעניין דרישת "המסוימות", טוענים המערערים, כי בהסכם העקרונות יש הכל למעט השלמה מספרית שבאחריותו של המשיב; בהסכם נקבע מנגנון להשלמת פרטים, כך שהעדרם של פרטים אלה אינו פוגם במסוימות הנדרשת.

25. המערערים מדגישים, כי לפנינו "חוזה משפחתי" (הסכם בין יורשים) שאמות המידה שלו מבחינת תום לב הן גבוהות הרבה יותר מחוזים מסחריים.

טענות המערערים – בעניין דחית התנגדותם לבקשה לצו קיום צוואת המנוחה :

26. המערערים משיגים על החלטתו של בית המשפט קמא מיום 25.3.2019, לפיה, החליט שלא להפוך את נטל הבאת הראיות למרות ראיות מוצקות לאי-מילוי תקנה 4 לתקנות הנוטריונים, ולא התיר למערערים לתקן התנגדותם ולתקוף את כשירות המנוחה במועד עריכת צוואתה.

27. בנוסף משיגים המערערים על החלטתו של בית המשפט קמא מיום 24.6.2018, לפיה, נדחתה בקשתם למתן הוראות למומחית לחוות את דעתה לעניין כשרות המנוחה לחתום על טופס מינוי מוטב שנחתם באותו יום ובצוואת חדא עם מסמך אחר שהוא ייפוי כוח (שלעניין כשרות המנוחה לחתימה עליו מונתה המומחית).

28. המערערים טוענים, כי טעה בית המשפט קמא עת קבע כי המנוחה הייתה יכולה להוריש את המשק בצוואתה; לטענתם, גם הסכם החכירה וגם הסכם המשבצת קובעים מהם ההסדרים המתחייבים לאחר פטירתו של אחד מיחיד בני הזוג, ולפי סעיף 19(ג) להסכם המשבצת הנחלה עוברת לבן הזוג. לשיטתם, מהרגע שהמנוחה נפטרה ובן הזוג נותר בחיים, עוברת הנחלה לבעלה, והתניה בצוואתה בטלה ומבוטלת.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

1

2

3

4

תשובת המשיב לטענות המערערים – בעניין הסכם העקרונות:

29. המשיב טוען, כי אין ערכאת הערעור מתערבת בקביעות עובדתיות של הערכאה אשר שמעה את העדויות אלא במקרים חריגים. לטענתו, בית המשפט קמא התבסס בקביעותיו בעניין מסמך העקרונות הן על המסמכים שבפניו והן על העדויות ששמע, וקבע לעניין אומד דעתו של המשיב, כי "הנתבע לא ראה במסמך מיום 15.4.2016 כהסכם מוגמר ומחייב".

9

30. המשיב סומך את ידיו על קביעותיו של בית המשפט קמא בעניין הסכם העקרונות ומוסיף וטוען, כי עיון במסמך זה יחד עם עדותה של המערערת 1, מעידים כי הסכם העקרונות לא היה אמור להיות הסכם מחייב, שכן באותו מסמך לא הוסכם מאומה וכל העניין הנו בחינה של הצדדים אפשרות להסכמות עתידיות כלשהן. המערער מדגיש כי הביטויים המופיעים בהסכם מעידים כי אומד דעתם של הצדדים היה כי אין המדובר בהסכם מחייב הכולל מסוימות וגמירות דעת.

16

31. לטענת המשיב, הסכם העקרונות מהווה מעין הסכמה בלתי מחייבת בין האחים לגבי עקרונות כלליים. עוד טוען המשיב, כי הסכם העקרונות הוא לכל היותר מסמך הכולל עקרונות לדיון בהסכם עתידי ואין המדובר בהסכם לחלוקת עזבון. לחלופין, כך לשיטתו של המשיב, מהווה הסכם העקרונות (או בחלקו) קביעת עקרונות כלליים לגבי הסכם עתידי עליו חלים העקרונות כפי שנקבע בע"א 9247/10 רוזנברג נ' סבן, פסקה 12 (24.7.2013).

22

תשובת המשיב לטענות המערערים – בעניין דחית התנגדותם לבקשה לצו קיום צוואת המנוחה:

24

32. המשיב טוען, כי טענות המערערים אינן ברורות, אין להן כל בסיס ודין דחיה, הן ביחס להחלטות הביניים של בית המשפט קמא, הן ביחס לכשירותה של המנוחה והן ביחס להורשת המשק.

27

28

33. לטענת המשיב, כל הנושא של אופן עריכת הצוואה בפני הנוטריון נדון בהרחבה בפני בית המשפט קמא, אשר קבע קביעה עובדתית חד-משמעית לפיה הנוטריון פעל כראוי ולא נפל כל פגם בעריכת הצוואה.

31

32

המשיב מוסיף, כי חוות דעת המומחית נגעה ל יום 3.2.2011 ולא לינואר 2010 – מועד עריכת הצוואה, כך שאינה רלוונטית לעניין.

34

35

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

34. המשיב טוען, כי המנוחה קבעה בצוואתה יורש אחד – הוא המשיב. לגבי טענת המערערים
כאילו זכויותיה עברו למנוח, טוען המשיב, כי לטענה זו אין בסיס, בהתחשב בכך שהמערערים
הם אשר התעקשו מראשית ניהול התיקים שהמנוח היה בלתי כשיר עוד בשנת 2006, הוא
בוודאי לא יכול היה לרשת כל זכויות בר רשות מהמנוח בשנת 2015.

טענות המשיב בערעורו -

35. ערעורו של המשיב מופנה כנגד קביעותיו של בית המשפט קמא בנוגע לקבלת התנגדותם של
המערערים לבקשה לקיום צוואת המנוח ובנוגע לכך שלא נפסקו כנגד המערערים הוצאות
משפט.

36. לטענת המשיב, טעה בית המשפט קמא בקבעו כי צוואת המנוח נערכה בשנת 2006, ולחלופין
טעה בכך שלא קיים את הצוואה גם אם היא נערכה בשנת 2006. לשיטתו של המשיב,
מהראיות אשר הונחו בפני בית המשפט קמא עולה כי כלל לא ברור אם הצוואה נערכה בשנת
2006 או קודם לכן בשנת 2002, מועד שבו היה המנוח כשיר לצוות, ועל כן היא תקפה.

37. המשיב טוען, כי טעה בית המשפט קמא שלא פסק הוצאות והוצאות לדוגמא נגד המערערים
אשר הגישו אין ספור בקשות מיותרות שנדחו פעם אחר פעם תוך שנקבע כי נושא ההוצאות
ייקבע בתום ההליך, אך כאשר הגיע שלב זה לא פסק בית המשפט קמא כנגד המערערים
הוצאות כלשהן.

תשובת המערערים לערעורו של המשיב

38. לטענת המערערים מדובר בערעור קנטרני ובו עובדות שרחוקות מהאמת, והם מבקשים
להורות על דחייתו ועל חיוב המשיב בהוצאות משפט.

39. המערערים טוענים, כי בניגוד לטענות המשיב, הן הגרפולוג והן בית המשפט קמא התייחסו
לתאריך שבצוואת המנוח ולכתב היד, ובהתאם להלכה הפסוקה אין להתערב בקביעותיהם.

40. עוד טוענים המערערים, כי המשיב לא חקר את הגרפולוג ואף לא שלח לו שאלות הבהרה,
ובהתאם לפסיקה יש לזקוף זאת לחובתו.

דיון והכרעה

41. לאחר בחינת טענות הצדדים ופסק דינו של בית המשפט קמא, באתי לכלל מסקנה, כי דין
השגות שני הצדדים בעניין צוואת הוריהם להידחות ודין הערעור בעניין הסכם העקרונות
להתקבל.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

42. טענות המערערים בעניין דחיית התנגדותם לבקשה לצו קיום צוואת המנוחה, כמו טענות המשיב בעניין קבלת התנגדות המערערים לבקשה לצו קיום צוואת המנוח, מופנות כנגד ממצאי עובדה ומהימנות שקבע בית המשפט קמא בהסתמכו על המסמכים שהובאו לעיונו, העדים שהעידו בפניו וחוות הדעת של הגרפולוג והמומחית. אגב, שני הצדדים טענו ובצדק, כי בהתאם להלכה הפסוקה אין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בקביעות עובדתיות שנקבעו ע"י הערכאה המבררת, אך כל צד כיוון את טיעונו לאותן קביעות שהובילו לדחיית גרסתו.

43. כלל ידוע הוא כי ערכאת הערעור איננה נוהגת להתערב בקביעות עובדה ומהימנות של הערכאה הדיונית, אלא בנסיבות חריגות; בפרט מקום שאלה נסמכות בין היתר על חוות דעת של מומחה מקצועי, ועל אחת כמה וכמה כאשר עסקינן במומחה מטעם בית המשפט (ראו: ע"א 3354/18 פלונית נ' פלונית, 23.3.2020). נטיית ערכאת הערעור שלא להתערב בממצאים עובדתיים שנקבעו על ידי הערכאה המבררת מועצמת כאשר מדובר בממצאים שנקבעו על בסיס חוות דעת מומחה (בע"מ 3777/12 פלוני נ' פלונית, 8.7.2012).

בענייננו, בית המשפט קמא קבע את קביעותיו לאחר שבחן את מכלול הראיות בתיק והתרשם באופן בלתי אמצעי מהעדים שנשמעו לפניו, וסמך ידו על את חוות הדעת של שני המומחים המקצועיים שמונו מטעם בית המשפט.

אשר לצוואתה של המנוחה

44. בית המשפט קמא נתן אמון מלא בעדויותיהם של המשיב והנוטריון, שהותירו עליו רושם אמין ומהימן ושוכנע כי לא נפל פגם כלשהו בצוואה וכי המנוחה הייתה כשירה לצוות. עוד מצא בית המשפט קמא, כי מעורבותו של המשיב לא הגיעה לכדי מעורבות פסולה ולא פגעה ברצונה החופשי של המנוחה. לא מצאתי באיזה מטענות המערערים משום הצדקה להתערב בקביעותיו ובממצאיו של בית המשפט קמא בעניין עשית צוואת המנוחה או בהליך אישורה.

45. לא למותר לציין, כי חוות דעת המומחית, לפיה, המנוחה לא הייתה כשירה מבחינה נפשית וקוגניטיבית לחתום על יפוי הכוח מיום 3.2.2011, אינה רלוונטית לעניין כשירות המנוחה במועד עריכת הצוואה ביום 1.1.2010.

46. סעיף 19(ג) להסכם המשבצת הגדיר את אופן העברת הזכויות במשק במקרה של פטירתו של אחד מבני הזוג, ולפיו:

"במקרה פטירתו של חבר האגודה תחולנה ההוראות הבאות בדבר מסירת זכויות השימוש במשק המהווה נחלה. למען הסר ספק מוצהר ומוסכם בזה כי אין באמור בסעיף זה לשנות את מהות זכויותיו של חבר האגודה כזכויות בר-רשות בלבד שאינו חלק מעזבונו ואין בהן כדי לשנות את מעמדו של חבר האגודה על פי חוזה זה כבר-רשות לכל דבר ועניין:

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

(1) נפטר אחד מיחיד בני הזוג שהינם חברי האגודה המחזיקים במשק (להלן – המנוח), והניח אחריו בן זוג – תעבורה כל זכויות השימוש שלו במשק לבן זוגו בלבד, וזאת אפילו אם המנוח הניח ילדים ביחד עם בן הזוג.

(2) ...

(3) ...

(4) כל אחד מיחיד בני הזוג שהינם חברי האגודה המחזיקים במשק רשאי להורות בצוואתו למי תימסרנה זכויות השימוש שלו במשק, אולם לא יהיה בהוראות צוואה כאמור כדי לגרוע מזכויותיו של בן – זוגו האמורות בפסקה (1) לעיל ולא יהיה בהן כדי לגרום למסירה של זכויות השימוש במשק ליותר מאדם אחד ולבן – זוגו".

נוכח הוראתו המפורשת של הסעיף הנ"ל, ומשהניחה המנוחה אחריה בן זוג (המנוח), תעבורה כל זכויותיה במשק לבן זוגה בלבד. בניגוד לקביעתו של בית המשפט קמא, אין להעדיף את הוראות צוואתה של המנוחה להעביר את זכויותיה במשק למשיב על פני הוראתו הברורה של הסכם המשבצת, שכן כידוע, המשק אינו מהווה חלק מעזבונה.

לא למותר להוסיף, כי שני הצדדים סברו כי בנסיבות העניין לא היה מקום לדון בשאלה מי מבין הבנים מוכן ומסוגל לקיים את המשק; עניין זה לא היה נחוץ לצורך ההכרעה במחלוקות שנתגלו בין הצדדים.

47. לא מצאתי כל ממש בהשגותיהם של המערערים על שתי החלטותיו של בית המשפט קמא מיום 24.6.2018 ומיום 25.3.2019.

אשר להחלטה מיום 25.3.2019 – בדיון דחה בית המשפט קמא את בקשתם של המערערים לתיקון התנגדותם לקיום צוואת המנוחה על דרך תקיפת כשירותה של המנוחה במועד עריכתה, וזאת משהוגשה בקשת התיקון באיחור ניכר ובשלב מתקדם של הדיון, לאחר שמיעת ראיות הצדדים.

אשר להחלטה מיום 24.6.2018 – מדובר בבקשה מיותרת, שכן ברור שאם ייקבע על ידי המומחית כי המנוחה לא הייתה כשירה לחתום על ייפוי הכוח מיום 3.2.2011, ברי אז כי היא אף לא הייתה כשירה לחתום על טופס מינוי מוטב שנחתם באותו יום. הגם, שבית המשפט קמא התיר למערערים להפנות למומחית שאלות הבהרה בנושא זה או לזמנה לחקירה אך הם בחרו להימנע מכך.

48. נוכח האמור, דין ערעורם של המערערים בעניין דחיית התנגדותם ואישור צוואתה של המנוחה דחיה.

אשר לצוואת המנוח

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

49. אף שבית המשפט קמא מצא, על יסוד חוות דעתו של הגרפולוג כי המנוח הוא זה שחתם על הצוואה וכי הפגמים שנפלו בה אינם יורדים לשורשה, הוא אימץ את חוות דעתה של המומחית וקבע כי המנוח לא היה כשיר לצוות ולא ידע להבחין בטיבה של צוואה ובמהות החתימה ביום עריכת הצוואה, ודחה את בקשת המשיב לקיום צוואתו של המנוח.

גם בעניין זה, בית המשפט קמא קבע את קביעותיו לאחר שבחן את מכלול הראיות ובעיקר חוות הדעת של שני המומחים שמונו מטעם בית המשפט. לא מצאתי באיזה מטענות המשיב משום הצדקה להתערב בקביעותיו ובממצאיו של בית המשפט קמא, לא כל כן, משום לא טרח להפנות למומחית שאלות הבהרה ולא ביקש לזמנה לחקירה, ובית המשפט קמא היה רשאי ליתן משקל מיוחד לחוות-דעתה ואף לאמצה כפי שעשה.

מכאן, דין ערעורו של המשיב בעניין קבלת התנגדותם של המערערים לקיום צוואתו של המנוח דחיה.

אשר לאי-פסיקת הוצאות

50. בית המשפט קמא סבר, כי "בשים לב לתוצאות פסק הדין ולאחר ששקלתי את מכלול השיקולים הרלוונטיים, ועל מנת לא להסלים את הסכסוך בין הצדדים, אני מורה כי כל צד יישא בהוצאותיו" (פסקה 136 לפסק הדין). המשיב אינו משלים עם קביעתו של בית המשפט קמא ומבקש לחייב את המערערים בהוצאות לדוגמא בגין "אין ספור בקשות מיותרות שנדחו".

סבורני, כי בנסיבות המקרה דן ולאור הנמקתו של בית המשפט קמא אין הצדקה להתערב בהחלטה שלא לפסוק הוצאות משפט לטובת המשיב. אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בנושא הוצאות המשפט אלא במקרים חריגים שבהם נפלה טעות משפטית או כאשר דבק פגם מהותי בשיקול דעתה של הערכאה הדיונית (ראו: ע"א 3354/18 פלונית נ' פלונית, 23.3.2020). המקרה עסקינן אינו נמנה בגדרי אותם מקרים חריגים.

אשר להסכם העקרונות

51. כאמור, בית המשפט קמא סבר אשר להסכם העקרונות, כי "מדובר לכל היותר במסמך עקרונות ו/או הצהרת כוונות, אשר לא נתגבש לידי הסכם סופי, ברור, מפורט ומחייב"; לשיטתו, "מדובר בהסכם עקרונות בלבד" שאין לו כל תוקף מחייב.

52. בשל חשיבות תוכנו ולשונו של הסכם העקרונות, כפי שסבר בית המשפט קמא ובצדק, אביא להלן את נוסח ההסכם במלואו:

"מרבח נכסים מרבח דאגה אך שמחה!"

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

- 1 בין ...
- 2 להישאר אחים חברים ולא לריב!
- 3 משק ... שייך ל...
- 4 הרחבה ... שייך ל...
- 5 דירת ... שייך ל... (הדירה שרשומה על אבא ואמא שייכת ל... בלבד) חתימת ... : (-)
- 6 055672729
- 7 חלקת עפולה מגרש 83 ד' – שייך ל... בצורה שווה.
- 8 כספים: בבנקים, בקופות וכו' וכל מה שנמצא: מיליון ₪ ינתנו ... – יוחלט באיזו צורה.
- 9 ביום ראשון ... יתחיל לאסוף את כל נתוני יתרות הכספים, תנועות חשבוניות וכו'.
- 10
- 11 • כל הכספים ישתייכו (לא הכוונה לחלק בפועל) ל... בצורה שווה למעט סכום
- 12 שינתן ל... – שנקבע בהמשך על ידנו בהתאם לנתונים. מודגש: יעוד הכסף
- 13 לקידום פרויקט עפולה.
- 14 • כל הכספים ולמרות שחלקם רשומים ע"ש .../אמא/אבא וכו'.
- 15 יערכו התייעציות בנוגע להליכי מס, היטלי עפולה, ירושות, בנקים וכו'.
- 16 ההתייעציות תהיינה משותפות לידיעת כולנו.
- 17 תבדק אפשרות נאמנות או דבר אחר.
- 18 חתימות: ...
- 19 השכרה ב 1 ₪ ל... את ... חוזה – ... יבדק.
- 20 הסכם זה מבטל כל צוואה/הסכם/יפוי כוח שקיימים".
- 21
- 22 53. השאלה שעמדה להכרעתו של בית המשפט קמא הייתה – האם הסכם העקרונות מהווה הסכם
- 23 מחייב ואכיף. בית המשפט קמא השיב לכך בשלילה. ערעור המערערים מכוון כנגד מסקנתו זו
- 24 של בית המשפט קמא.
- 25
- 26 54. לפי סעיף 1 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג – 1973 להלן: ("חוק החוזים") "חוזה נכרת
- 27 בדרך של הצעה וקיבול לפי הוראות פרק זה". סעיף 2 לחוק החוזים מגדיר "הצעה" כפניה של
- 28 אדם לחברו המעידה "על גמירת דעתו של המציע להתקשר עם הניצע בחוזה והיא מסויימת
- 29 כדי אפשרות לכרות את החוזה בקיבול ההצעה", וסעיף 5 לחוק החוזים מגדיר "קיבול"
- 30 כ"הודעת הניצע שנמסרה למציע והמעידה על גמירת דעתו של הניצע להתקשר עם המציע
- 31 בחוזה לפי ההצעה".
- 32
- 33 55. ההלכה הפסוקה עסקה רבות בבחינת שני היסודות המצטברים לכריתתו של חוזה מחייב:
- 34 גמירות דעת ומסוימות, במיוחד באותם מקרים שבהם ערכו הצדדים מסמך שאינו סופי
- 35 וממצה, כבענייננו. בסוגיה זו נפסק בע"א 9247/10 רוזנברג נ' סבן, 24.7.2013 (להלן: "עניין
- 36 סבן") כדלהלן:

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

12". כידוע, מסמך שנחתם בין צדדים למשא ומתן – המבטא הסכמה בדבר תנאים מסוימים של עסקה אך מוסיף וקובע כי ייחתם הסכם סופי בעתיד – עשוי בנסיבות מסוימות להוות חוזה מחייב, ובנסיבות אחרות ללמד כי מדובר אך בשלב ביניים במשא ומתן שאינו כובל את הצדדים בהסכמות שנכללו בו ... מסמך מעין זה מכונה תדיר "זיכרון דברים" אולם כינויו אינו מכתב את נפקותו. כדי שניתן יהיה להסיק מן המסמך שנכרת חוזה, נדרשים להתקיים שני יסודות מצטברים ברגע הכריתה: האחד, עליו ללמד כי הצדדים גמרו בדעתם להתקשר בחוזה מחייב; והשני, על ההסכמה להיות מסוימת די צרכה ... שאלת התקיימותם של יסודות אלו נבחנת על סמך מכלול נסיבות העניין ...

13. כוונת הצדדים ליצור קשר חוזי מחייב נלמדת ממכלול נסיבות העניין ובהן לשון המסמך, תוכנו והתנהגות הצדדים לפני ניסוחו, בזמן החתימה עליו ולאחר מכן. כאשר עסקינן ב"הסכם מוקדם" או ב"זיכרון דברים", יש לבחון גם את לשונה ומתכונתה של "נוסחת הקשר" בין ההסכם המוקדם לבין ההסכם שאמור להיחתם בעתיד, ולבדוק אם היא מעידה על כך שהצדדים ראו בהסכם המוקדם משום הסכם מחייב ... מקובל לומר כי "נוסחת הקשר" שלפיה ההסכם המוקדם "כפוף לחוזה פורמאלי" מצביעה על כך שהצדדים ראו בהסכם זה שלב ביניים במשא ובמתן בלבד (עניין רבינאי, בעמ' 287). יודגש כי לשון נוסחת הקשר, גם אם מעידה היא לכאורה על כוונה להכפיף את ההסכם לחתימת חוזה פורמאלי בעתיד, אינה מכרעת כשלעצמה. כוונת הצדדים אינה נלמדת אך מלשון נוסחת הקשר, אלא גם מתוכנו של זכרון הדברים ומהתנהגות הצדדים לפני, בעת ולאחר ההסכמה (פרידמן וכהן, בעמ' 296-298; עניין רבינאי, בעמ' 287).

14. יסוד המסוימות מתקיים אם ניתן להסיק ממכלול הנסיבות כי חל מפגש רצונות ביחס לתנאים המהותיים והחיוניים של העסקה. התשובה לשאלה איזה מתנאי העסקה ייחשב מהותי משתנה בהתאם לאופי העסקה ולנסיבותיה ... יסוד המסוימות עשוי להתקיים אפוא אף כשלא הושגה הסכמה לגבי פרטים כאלה ואחרים ... יודגש: ניתן לקבוע שנכרת חוזה ולהשלים את הפרטים החסרים אך ורק כשמדובר בפרטים שניתן להסיק לגביהם – אגב בחינת מכלול נסיבות העניין – כי הצדדים לא ראו בהם תנאים מהותיים לעסקה. פרטים שלא הושגה לגביהם הסכמה ושמסתברת יותר המסקנה שאילו הייתה מתעוררת מחלוקת לגביהם המשא ומתן לא היה מבשיל לכדי הסכם מחייב – יש לראותם כפרטים מהותיים. או אז יש לכבד את חופש הרצון של הצדדים שלא להתקשר בחוזה מחייב ... כאשר מדובר בהסכם מוקדם, באופן טיפוסי הוא מפורט פחות מההסכם הפורמאלי הסופי, אולם כל עוד הושגה בו הסכמה

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

1 בנוגע לפרטים שהצדדים ראו בהם מהותיים לעסקה – דרישת המסוימות
2 מתקיימת לגבי (פרידמן וכהן, בעמ' 299).

3
4 יסודות גמירת הדעת והמסוימות מקיימים ביניהם קשרי גומלין. כך, למשל,
5 אי-הסכמה על פרט עיקרי עשויה להעיד על פגם בגמירת דעתם של הצדדים
6 (עניין עדני, פסקה 9; פרידמן וכהן, עמ' 303). מנגד, ככל שמשתקפת
7 מהתנהגות הצדדים גמירת דעת ברורה המעידה על כוונה ליצור קשר משפטי
8 מחייב, כך תגבר נכונות בית המשפט להסיק כי הפרטים שנותרו פתוחים אינם
9 מהותיים ..."

10 ב- ע"א 7591/13 פלונים נ' פלונית, 25.1.2016, חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנפסקה
11 בעניין סבן והוסיף:

12
13 "11. כדי לגבש את המסקנה כי הצדדים התכוונו לכרות הסכם מחייב יש לעמוד על
14 קיומן של שתי דרישות מצטברות, המקיימות ביניהן יחסי גומלין, והן גמירת דעת ו-
15 מסוימות [סעיפים 2 ו-5 לחוק החוזים; עניין סבן, שם]. קיומן של דרישות אלה נלמד
16 ממכלול נסיבות העניין, כאשר לא אחת נפסק כי השאלה האם הצדדים התכוונו ליצור
17 ביניהם הסכם מחייב היא "בראש ובראשונה שאלה עובדתית" [ראו למשל בפסק דיני
18 בע"א 8320/09 אלחדד נ' שמיר, [פורסם בבנו] פסקאות 29, 25 (29.3.2011), (להלן:
19 עניין שמיר)]."

20
21 בפסקה 14 לפסק דינו עמד בית המשפט העליון על דרישת גמירת הדעת וציין:

22 "14. אשר לדרישת גמירת הדעת: כידוע, המבחן לקיומה של דרישה זו הוא מבחן
23 אובייקטיבי, ואף אם נטען כי צד פלוני לא היה מנוי וגמור בדעתו להיקשר בהסכם
24 מחייב במישור הפנימי-הסובייקטיבי, הרי שהחזות החיצונית של הדברים היא
25 הקובעת [ראו ע"א 692/12 פרידמן נ' שפירא, [פורסם בבנו] פסקה 36 (7.8.2013),
26 (להלן: עניין שפירא); גבריאלה שלו דיני חוזים – החלק הכללי, לקראת קודיפיקציה
27 של המשפט האזרחי 173 (2005), (להלן: שלו – דיני חוזים)]."

28 בפסקה 15 עמד בית המשפט העליון על דרישת המסוימות:

29 "15. אשר לדרישת המסוימות: ... כידוע, דרישת המסוימות עניינה בשאלה האם
30 הצעת המציע הייתה מסוימת דיה כדי אפשרות לכרות את החוזה בקיבול הצעה [ראו
31 עניין שפירא, פסקה 33; שלו – דיני חוזים, 175]."

32 56. לאחר בחינת טענות הצדדים ופסק דינו של בית המשפט קמא סוברני, כי הצדדים גמרו
33 בדעתם להתקשר בהסכם מחייב וכי הסכמתם במסמך מיום 15.4.2016 הייתה מסוימת דיה,
34 זאת ניתן ללמוד מכותרת המסמך, מלשונו ותוכנו ומהתנהגות הצדדים.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

א. כותרת המסמך "עקרונות הסכם", מלמדת בבירור כי הצדדים למסמך גמרו בדעתם להתמקד בדברים העיקריים, המהותיים והמשמעותיים.

ב. עסקין בהסכם לחלוקת הנכסים והזכויות שהותירו הוריהם המנוחים של הצדדים ("מרבח נכסים..."); סביר להניח, כי הדבר המהותי ביותר בהסכם כזה הוא פירוט אותם "נכסים" ואופן חלוקתם. עיון במסמך מלמד, כי הצדדים שיקפו את הסכמתם בצורה גלויה ומפורשת, עת פירטו את מכלול הנכסים שהותירו המנוחים ואופן חלוקתם בין האחים, שהם בבחינת הפרטים המהותיים והחיוניים הנדרשים להתקשרות בעניין כגון דא. לא זו אף זו, החלוקה עצמה נראית הגיונית וסבירה בנסיבות העניין, כאשר המשק וההרחבה הוקנו למשיב, המחזיק ומנהל בפועל את המשק ומתגורר בדירת מגורים הנמצאת באותו משק, הדירה ב..., שמתגוררת בה המערערת 3, הוקנתה לה (המשיב אף חתם ליד הסכמה זו למען הסר ספק ולמען הבלטת הסכמתו), המקרקעין בעפולה יחולקו בין ארבעת האחים באופן שווה, והכספים יחולקו אף הם בצורה שווה למעט סך מיליון ₪ שיינתן למערערת 3.

ג. המסמך אינו כולל הסתייגות כלשהי של מי מהצדדים מההסכמות שאליהן הגיעו; אילו נותרו מחלוקות מהותיות או עניינים מהותיים נוספים הדורשים בחינה נוספת, הצדדים היו טורחים לציין זאת בגוף המסמך.

ד. אין בעניינים שנותרו פתוחים ("יערכו התייעצויות בנוגע להליכי מס, היטלי עפולה, ירושות בנקים וכו', ההתייעצויות תהיינה משותפות לידיעת כולנו. תיבדק אפשרות נאמנות או דבר אחר") כדי להוביל למסקנה שהצדדים לא גמרו בדעתם להתקשר בהסכם מחייב. ההתייעצויות אמורות להתייחס לאופן יישום ומימוש ההסכם הלכה למעשה; הן אינן נוגעות לא להיקף הנכסים ולא לאופן חלוקתם, וזה העיקר. הדעת נותנת כי מדובר בהתייעצויות עם בעלי מקצוע למיניהם (לרבות רואי חשבון ועורכי דין) לצורך יישום ההסכמות וביצוע חלוקת הנכסים והזכויות בפועל בין האחים בצורה מיטבית. אין המדובר בתנאי מהותי להסכמת הצדדים, כי אחרת הצדדים היו מציינים זאת.

ה. תוקפו של המסמך מיום 15.4.2016 לא הוכפף לחתימת הסכם סופי ופורמלי בהמשך, ולא נכלל במסמך כל סעיף המאפשר למי מהצדדים לחזור בו מהמוסכם, דבר התומך במסקנה לפיה עסקין בהסכם מחייב.

ו. עסקין במסמך שנערך בין אחים, שקיוו והתכוונו "להישאר אחים חברים ולא לריב", כפי שצוין בפתח של המסמך. אין המדובר במסמך שנערך בידי בעלי מקצוע המומחים לדבר. זה רק טבעי שמסמך כזה יהיה פחות מפורט מהסכם פורמלי

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

שנערך על ידי בעלי מקצוע, אולם משהושגה בגדרו הסכמה ברורה ומפורשת בנוגע לעניינים המהותיים (היקף הנכסים של המנוחים ואופן חלוקתם), דרישת המסוימות מתקיימת לגביו.

ז. חתימת ידם של המערערים ושל המשיב על המסמך יוצרת חזקה כי ביקשו לתת תוקף מחייב לאמור במסמך זה. בהלכה הפסוקה נקבע, כי "חתימתו של מתקשר מהווה בדרך-כלל אינדיקציה מכרעת לגמירת-דעת מצדו" (ע"א 3601/96 בראשי נ' עיזבון המנוח זלמן בראשי ז"ל, עמ' 599); ראו גם: ע"א 3354/18 פלונית נ' פלונית, 23.3.2020, פסקה 17).

בהקשר זה יצוין, כי בית המשפט קמא דחה את טענתו של המשיב כי חתם רק על החלק העליון של המסמך; המשיב משיג בטיעונו על קביעה זו, אך אין בידי לקבל את עמדתו, שכן אין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בממצא עובדתי מעין זה, ואין יסוד לחרוג מכלל זה בענייננו.

ה. עצם העובדה שהמשיב טרח להביא למעמד החתימה מסמך מבנק לאומי המפרט את זכויות המנוחים בבנק, מחזקת את המסקנה כי הצדדים התכנסו לצורך עריכת הסכם בעניין חלוקת הנכסים של הוריהם המנוחים.

ט. יש טעם רב בטענתם של המערערים כי מדובר "בחווה משפחתית", חווה בין בני משפחה אחת (אחים) שאמות המידה שלו מבחינת תום לב הן גבוהות הרבה יותר מחוזים מסחריים. הדעת נותנת, כי בשל יחסי האמון ביניהם, אין דרכם של בני משפחה להקפיד כל דקדוקי הפורמליות ולנקוט באמצעי הזהירות המאפיינים עסקאות חוזיות בין אנשים זרים (השוו: ע"א 3725/08 חזן נ' חזן, פסקאות 28 ו-32, 3.2.2011).

משכך, עצם העובדה שהסכם העקרונות הוא מצומצם אין בה כדי לפגוע בתוכנו הברור – הסכמות ספציפיות ומפורשות אשר לאופן חלוקת הנכסים בין האחים.

י. כוונת הצדדים, כפי שהיא עולה מתוכן המסמך ונסיבות העניין מובילים למסקנה ברורה, כי הצדדים התכוונו ליצור ביניהם הסכם בעל תוקף משפטי.

57. בניגוד לטענת המשיב, בית המשפט קמא לא קבע לעניין אומד דעתו של המשיב, כי "הנתבע לא ראה במסמך מיום 15.4.2016 כהסכם מוגמר ומחייב". בפסקה 129 לפסק דינו חזר בית המשפט קמא על גרסתו של המשיב ביחס להסכם העקרונות, וציין: "כאמור, הנתבע לא ראה במסמך מיום 15.4.2016 כהסכם מוגמר ומחייב. לטענתו, המסמך מיום 15.4.2016 נותר בגדר טיוטה ולא נשתכלל כדי הסכם מוגמר ומחייב". עיננו הרואות, כי מדובר בחזרה על גרסתו של המשיב שצוינה כבר בפסקאות 119 ו-121 לפסק הדין. לא זו אף זו, בית המשפט קמא לא שעה

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

1 לטענותיו הנוספות של המשיב, לפיהן, הוא הגיע לפגישה עם האחים ביום 15.4.2016 כשהוא
2 עייף ורעב, כי חתם על המסמך מבלי שהבין וקרא את פרטיו וכי חתם על המסמך בשל לחץ
3 שהפעילו עליו המערערים. בהקשר זה נקבע בפסיקה כי "על פי ההלכה המקובלת, קיימת
4 חזקה לפיה חתימת אדם על גבי מסמך כלשהו מהווה למעשה עדות לכך שנתן הסכמתו
5 לתוכן האמור במסמך, לאחר שקרא והבין את מהותו...דברים אלו ודאי נכונים, כאשר
6 עסקינן במסמכים כה מהותיים, כגון שטר משכנתה..." (רע"א 11519/04 לבקוביץ נ' בנק
7 הפועלים בע"מ, 7.7.05).

8 כך גם בענייננו, חתימתו של המשיב על ההסכם, שהנו בבחינת מסמך מהותי ומצומצם, מהווה
9 עדות וראיה לכך, שהוא נתן את הסכמתו לאמור בו, לאחר שקרא והבין את תוכנו.

10 58. אין בכוחה של התרשומת מיום 18.4.2016, שנערכה על ידי המערערת וכדי לפגוע בתוקפו של
11 ההסכם מיום 15.4.2016. התרשומת הנה סוג של בחינת אפשרות מימוש ויישום של ההסכם,
12 ואינה חתומה על ידי יתר הצדדים להסכם. המערערת 1 הבהירה בעדותה, כי "זה דוגמאות
13 שאני ניסיתי לעשות, איך עושים איזונים, הכל בהתאם להסכם האחים שחתמנו עליו
14 והסכמנו וככה זה היה רוח המשפחה ורוח הדברים" (עמ' 13, ש' 25 – 26 לפרוטוקול מיום
15 3.3.2019).

16 59. יוצא, כי יסודות גמירות הדעת והמסוימות התקיימו בענייננו והשתכלל בין הצדדים הסכם
17 מחייב ובר-אכיפה, הגובר על צוואות הוריהם המנוחים או כל הסכמה אחרת.
18
19

סוף דבר

20 60. סופו של דבר, אמליץ לחברי לדחות את ערעורו של המשיב (עמ"ש 6588-07-20) על כל רכיביו
21 ולקבל את ערעורים של המערערים (עמ"ש 13858-06-20) באופן חלקי, כך שייקבע שהסכם
22 העקרונות מיום 15.4.2016 מהווה הסכם תקף ואכיף, הגובר על האמור בצוואות המנוחים ועל
23 כל הסכמה אחרת, ולהחזיר את המשך הדיון בתובענות של המערערים בתמ"ש 60141-07-17
24 (למתן סעד הצהרתי וסעדים נוספים) לבית המשפט קמא; בנוסף, לחייב את המשיב לשלם
25 למערערים הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בגין ההליך בפנינו סכום כולל בסך 15,000 ₪.
26
27
28
29
30

31
32
33
34

שאהר אטרש, שופט בכיר

35

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

השופט ע' טאהא:

אני מסכים.

13
14
17
ערפאת טאהא, שופט

18
19
20
21

השופטת ת' נסים שי:

אני מסכימה.

תמר נסים שי,
שופטת

22
23
24
25
26
27
28
29

הוחלט איפוא פה אחד כאמור בחוות דעתו של כב' השופט אטרש.

ניתן היום, כ"ח חשוון תשפ"א, 15 נובמבר 2020, בהעדר הצדדים.

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

15 נובמבר 2020

עמ"ש 13858-06-20 פלוני ואח' נ' פלוני
עמ"ש 6588-07-20 פלוני נ' פלוני ואח'

תמר נסים שי,
שופטת

ערפאת טאהא,
שופט

שאהר אטרש,
שופט בכיר

1
2
3